

Београдска филхармонија
Сезона 2021/22
Баш смо вас се ужелели

Петак, 3. децембар 2021.

Лио Мекфол
Кијан Солтани, виолончело

Хектор Берлиоз
Љубавна сцена из Ромеа и Јулије

Трајање: око 19 минута

Клод Дебиси
Пелеас и Мелизанда, свита

Трајање: око 25 минута

Едуар Лало
Концерт за виолончело и оркестар у де-молу

Preludio. Lento – Allegro maestoso
Intermezzo. Andante con moto – Allegro presto
Rondo. Andante – Allegro vivace

Трајање: око 26 минута

Морис Равел
Болеро

Трајање: око 13 минута

Стварање хорске симфоније према Шекспировом *Ромео и Јулији* дуго је било у плану **Хектора Берлиоза** (1803-1869). Првобитна инспирација за компоновање оваквог дела настала је када је Берлиоз присуствовао продукцији *Хамлета* са прелепом Херијет Смитсон у улози Офелије. Поред тога што је био импресиониран Шекспировим делом, млада глумица га је у потпуности опчинила, и у наредним годинама постала његова опсесија. Након тријумфалне премијере *Харолда у Италији* 1834. године, Берлиоз је од виолинског виртуоза Никола Паганинија добио поруџбину да напише дело, уз поруку: *Бетовен је мртав, и само Берлиоз може да га оживи*. Берлиоз је оставио друге пројекте и усредсредео се само на рад на овом делу. Тако је настала драмска симфонија за солисте, хор и оркестар, ***Ромео и Јулија***.

Ромео и Јулија представља својеврстан омаж Шекспиру: богатству његове имагинације, огромном опсегу осећања и расположења, разноликој поетској инвенцији и формалној слободи. Црпећи инспирацију из Бетовеновог начина употребе вокалних и драмских елемената у симфонијском делу, Берлиоз је одлучио да емоције Ромеа и Јулије изрази инструментално, док је наративне елементе наменио гласовима. Тако је ова симфонија структурално подељена на седам делова, при чему се тежиште се налази на оркестру. Гласови се користе спорадично, све до њиховог пуног ангажовања у финалу.

Берлиоз је партитуру посветио Паганинију који је умро пре првог извођења *Ромео и Јулије*. Премијера одржана на Париском конзерваторијуму, са 200 музичара на сцени, доживела је велики успех, те се ово дело и данас сматра једним од композиторових најзрелијих и најуспешнијих остварења.

Вечерас слушамо *Љубавну сцену* из ове монументалне симфоније која у интегралној верзији траје 95 минута.

У свом бављењу оперском уметношћу, француски композитор **Клод Дебиси** (1862-1918) стављао је тежиште на јасно изражавање унутрашњих мотива у односу на историјски догађај или физичку акцију у музичкој драми. Свом патрону Ежену Вазнијеу је писао: *Увек бих преферирао нешто у чему је на изванредан начин акција жртвована у корист изражавања унутрашњих осећања*.

Дебиси је пронашао оно за чим је тежио на извођењу комада Мориса Метерлинка, *Пелеас и Мелизанда*, 1893. године. Одмах су настале прве скице за оперу на ову тему, и након што је добио Метерлинкову дозволу за коришћење драме, направио је веома мало резова. На опери *Пелеас и Мелизанда* интензивно је радио две године, а у међувремену се издржавао свирајући на клавиру Вагнерове партитуре у приватним салонима. Једна од опера коју је изводио била је *Тристан и Изолда*, која је много утицала на Дебисија и дели многе заједничке карактеристике са *Пелеасом*. Поред приче засноване на љубави и издаји, сличност се може пронаћи и у идиосинкретичком третману лајтмотива. Исто толико има и разлика, превасходно у Дебисијевој употреби и третману француског језика, али и револуционарном, психолошки изражајном и структурно артикулисаном коришћењу тишине у различитим контекстима.

Дебиси је највећи део партитуре завршио до средине 1895. године, и до првог извођења у *Комичној опери* у Паризу, за њу је постојало велико интересовање међу француским музичарима. Ипак, композитор је оклевао да дозволи да се музика чује ван оперског контекста, јер је сматрао да би се изгубило разумевање посебне улоге тишине, на којој је дело засновано. Тек када је дело одлично примљено и етаблирано кроз 100 сценских извођења у Паризу, Дебиси је почео да размишља о сегментима који се могу изводити концертно. После његове смрти, направљено је неколико оркестарских адаптација, а овом приликом слушаћемо аранжман француско-румунског композитора Маријуша Константа.

Иако је аутор две опере, два балета, три симфоније и бројних камерних и вокалних композиција, **Едуар Лало** (1823-1892) је касно стекао признање за свој стваралачки рад. Жељену славу донео му је тек Концерт за виолину и оркестар из 1874. године, који је извео виолиниски виртуоз и композитор Пабло де Сарасате. Данас се, поред овог остварења, на концертном репертоару најчешће налазе Лалоова *Шпанска симфонија* за виолину и оркестар и Концерт за виолончело и оркестар.

Концерт за виолончело и оркестар у де-молу настао је 1876. године, у сарадњи са белгијским виолончелистом Адолфом Фишером, који је наступио као солиста на

премијерном извођењу. До данас је остао омиљено дело међу виолончелистима. Иако у њему нема експлицитног коришћења шпанског фолклора као у другим Лалоовим делима, оно је такође настало из исте инспирације. У стилском погледу, концерт је близак немачком романтизму, што га у извесном смислу приближава ауторовом савременику, Сезару Франку.

Болеро, најпознатија композиција **Мориса Равела** (1875-1937) и једно од најпопуларнијих дела класичне музике, настао је 1927. године. Првобитно је написан као балет, а данас се изводи као једноставачно оркестарско дело. Пре настанка *Болера*, композитор је написао своје највеће балете (*Дафнис и Клое*), балетске свите (оркестарска верзија *Моје мајке гуске*) и једноставачну плесну музику (*Валцер*). Поред оваквих композиција, које су намењене сценском извођењу, Равел је показао интересовање и за компоновање рестилизованних плесова – од *Паване* и *Менуета* из ранијег стваралачког периода, па до зрелијих дела, као што је *Купренов гроб*.

Болеро је одраз Равелове преокупације рестилизовањем плесних покрета и једно од последњих дела које је компоновао пре него што га је болест натерала да се повуче. Два клавирска концерта и циклус песама *Дон Кихот и Дулчинеја* били су једине композиције које су настале после *Болера*.

Дело је настало као поруџбина плесачице Иде Рубинштајн, која је од Равела тражила да направи оркестарску транскрипцију клавирских комада *Иберија* Исака Албениза. После више предомисљања и измена, Равел је одлучио да компонује потпуно ново оркестарско дело, засновано на шпанском плесу болеро. Композиција је са великим успехом изведена 22. новембра 1928. године у Париској опери. Иако је Равел мислио да ће већина оркестара одбити да га изводи, *Болеро* је постао једна од његових најчешће извођених и најпознатијих композиција. Углавном се свира као оркестарско дело и веома ретко се поставља као балет, а Равел је приредио и верзију за два клавира.

Музика *Болера* изграђена је на непромењивом остинатном ритму, изнад којег се једна тема, подељена у две секције од по осамнаест тактова, понавља по два пута. Пажња

слушаоца се одржава сталном реоркестрацијом теме, која доноси разноликост темброва и стални крешендо.

мр Асја Радоњић